

A BUK KAI IAKOBO

¹ Iakobo, a tultul kai God ma kai ra Luluai Iesu Kristo, tadar ra vinun ma a ura vuna tarai dia ki vurvurbit: Tatabai!

A nurnur ma ra kabinana

² Avat a gugu, a tara na turagu, ona ava varkuvo ma ra lavur mangamangana varilam; ³ tago ava nunure ra valavalar, di valar kavava nurnur me, na vaarike ra kini vamadudur. ⁴ Ma i boina ba ra kini vamadudur na vatur vake ra papalum i ko vurakit, upi avat a ko vurakit, a umana kidoloina, ma koko avat a kom pit upi ta magit.

⁵ Ma ba tikai ta vavat i iba upi ra kabinana, na lul ia pire God, nina i manga tabatabar dat par ma pa i muie, ma pa i vartakun, ma na tabar ia me.

⁶ Ma i boina ba na araring ma ra nurnur, ma koko na nunuk lalar ure ta magit; tago nina i nunuk lalar dir vardada ma ra bobol na ta, nina a vuvu i gogone ma i vuvuai vurvurbit. ⁷ Koko nam ra tutana na nuk ia ba na vatur vake ta magit tai ra Luluai; ⁸ a tutana ba a ura nuknukina pa i patuan ta kana lavur vinavana.

A luveana ma ra uviana

⁹ Ma a tura i dat i ikilik na langlang ure kana ngala na kini; ¹⁰ ma ra uviana ure kana ikilik na kini; tago na panie da ra pupu na davai. ¹¹ Tago ra keake i vana rikai ma ra oao, ma i rang ra vura; ma ra pupuna i buru ma ra ana bo na ginigira i panie ke; damana bula ra uviana na panie ta kana lavur vinavana.

A valavalalar ma ra varilam

¹² Nam ra tutana i tur patuan ta ra varilam i ti doan; tago ba di tar valar ot pa ia, da tul tar ra kere na nilaun tana, nina God i ga biti ba na tul tar ia ta diat dia mari ia. ¹³ Ba di valam ta tikai koko nam na biti: God i valam pa iau; tago i dekdek upi da valam pa God ma ra kaina, ma ia iat pa i valam pa ta tikai; ¹⁴ ma di valam ra tarai, tikatikai, ba kadia kaina mamainga iat i al pa diat ma i oro raprap diat. ¹⁵ Namur ba ra kaina mamainga i ga lalau pa, i kava vue ra varpiam; ma ba ra varpiam i tar tavua, i vuai ra minat. ¹⁶ Koko da varara avat, a umana vakak na turagu. ¹⁷ A lavur bo na vartabar ma ra lavur tinabar i ko vurakit, marama ra bala na bakut nam, i vana ba kan ra Tama i ra lavur kapa, nina ba pa i enana mulai, ma pa i pukpukue a ik kana mangamangana. ¹⁸ I ga vangala dat ta kana mamainga iat ta ra tinata i ra dovitina, upi dat a da ra luaina vuai e ta kana lavur magit na vavaki.

A valavalongor ma ra tinorom

¹⁹ Ava nunure go, a umana vakak na turagu. Ma i boina ba ra tarai par, tikatikai, diat a valavalongor lulut, ma diat a vavabing ma ra tinata, ma diat a vavabing bula ma ra kankan; ²⁰ tago ra kankan kai ra tarai pa i pait vaarike ra mangamangana takodo kai God. ²¹ Io, avat a vungue ra dur na mangamangana par ma ra pepeal milmilikuan, ma avat a kapupi ra tinata ma ra madu na maukua i vavat, nina ra tinata di ga vaume livuan ta vavat, nina ba na valaun valar pa ra tulungea i vavat. ²² Ma i boina ba avat a toratorom ta ra tinata, ma koko avat a valongore

ke, kan avat a tuam pa mule avat. ²³ Tago ba tikai i valongore ke ra tinata ma pa i torom tana, dir vardada ma ra tutana i gire ra matana ta ra tiroa; ²⁴ tago i bobe mule ma i vana pa ma i valubane vuavue ba ia a mangamangana tutana ava. ²⁵ Ma ba tikai i gire bulu ra tinata na vartuluai, nina i valangalanga ma i ko vurakit, ma i ki patuan tana; nina ba i valongore ma pa i valubane mule, i torom uka tana ma i papait ia ka, nam ra tutana na ti doan ta kana tinorom. ²⁶ Ba tikai i nuk ia ba ia ra tena lotu tuna, ma pa i kure vadekdek ra karameana, ma i vagu pa ka ra balana, a lotu kai nam ra tutana a magit vakuku. ²⁷ Go ia ra lotu nina i gomgom ma pa ta magit i rara tana ta ra mata i God, a Tama i dat: Ba da mal pa diat ra umana nat na ling ma ra umana ua na vavina, dia ki na malari, ma ba da balaure bat dat kan ra dur na magit kai ra rakarakan a gunagunan.

2

A tinata na vartigal ure ra ninunuk varbaiai

¹ A tara na turagu, koko avat a vatur ra nurnur tai kada Luluai Iesu Kristo, a Luluai na minamar, varurung ma ra variru vakuku ure ta tikai. ² Tago ba tikai i ruk ta kavava kivung ma ra lavur domol na goled, ma ra mal kumau, ma tika na luveana i ruk bula ma ra dur na mal; ³ ma ava nuk pa nina i mal ma ra mal kumau, ma ava biti tana: Una ki ati ta go ra bo na kiki; ma ava biti tadau ra luveana: Una tur abara, ba una ki ta ra vavai ra ruarua na kakigu; ⁴ dave, pa i enana varbaiai ra nuknuk i vavat laka, ma pa ava varkurai vang ma ra lavur kaina nuknuk? ⁵ Avat a valongore,

a umana vakak na turagu: Dave, God pa i ga pilak pa diat laka dia luveana ati ra pia; upi diat a uviana ta ra nurnur, ma upi diat a kale pa ra varkurai, nina i ga biti ba na tul tar ia ta diat dia mari ia? ⁶ Ma avat ava piam vue ra luveana. Dave, diat ra umana uviana pa dia kure vadekdek avat laka, ma pa dia al pa avat ta ra mata i ra umana kiki na varkurai? ⁷ Dave, pa dia vul vang ra bo na iang di ga vatang avat me? ⁸ Ma ona ava pait ot pa ra tinata na varkurai, nina i lia kakit ta ra Buk Tabu dari: “Una mari talaim da u mari mule u,” ava pait ra boina damana. ⁹ Ma ona ava ru vakuku ta tikai, ava pait ra varpiam, ma ra tinata na varkurai i takun ot pa avat da ra umana tena varpiam. ¹⁰ Tago nina i torom ta ra tinata na varkurai par, ma i tume tai ta ra kopono vartuluai tana, da kure da i tar rara ta ra tinata na varkurai parika. ¹¹ Tago nina i tatike: “Koko una po,” i tatike bula: “Koko una vardodoko.” Io, gala pa u po, ma u vardodoko ko, gala u a tena varpiam ta ra tinata na varkurai. ¹² Boina ba avat a tata, ma avat a pait ra lavur magit, da ra tarai da kure diat boko ma ra tinata na varkurai i valangalanga. ¹³ Tago pa ta varmari na tur ta ra varkurai ure nina ba pa i ga pait ra varmari; ma ra varmari i rukue ra varkurai.

A nurnur ma ra papalum

¹⁴ Na topa ra ava, a tara na turagu, ba tikai i biti i vatur ra nurnur, ma pa ta bo na papalum i tur pirana? Dave, nam ra nurnur na valaun valar pa ia? ¹⁵ Ba tikai ta diat a tara na tura i dat ba tai dat, ma pa kana ta mal, ma i iba upi ana magit a bungbung par, ma tikai ta vavat i tatike

tadav dir: ¹⁶ Amur a vana ma ra malmal, amur a ga madir ma amur a maur; ma pa ava tabar dir ma ra magit a paka i dir i ko iba upi ia, na topa ra ava damana? ¹⁷ Damana bula ra nurnur, ba pa i vaarike ra umana papalum, i mat ika. ¹⁸ Ma ta ra tikai i biti: Kaum ra nurnur, ma kaugu ra umana papalum; una ve tar kaum nurnur tagu i tur irai kan kaum lavur papalum, ma iau ina ve tar kaugu nurnur tam ta kaugu umana papalum. ¹⁹ U nurnur ba God tikai ka; i boina damana; a umana tabaran bula dia nurnur ma dia dadadar. ²⁰ Ma u, ra tutana vakuku, pa u matoto laka ba ra nurnur, nina i tur irai kan ra umana papalum, ia ra magit vakuku? ²¹ Dave, pa di ga vatakodo Abaraam ra tama i dat ma ra papalum, tago i ga tul tar Isak natuna, a tutana, ta ra uguugu na vartabar? ²² U gire tana, ba ra nurnur dir ga ongor varirivut ma kana lavur papalum, ma ra lavur papalum di ga mal ot pa ra nurnur; ²³ ma di ga pait ot pa ra pakana Buk Tabu, nina i biti dari: Ma Abaraam i ga nurnur tai God, ma di ga luk tar ia upi ra mangamangana takodo; ma di ga vatang ia ba ra talai God. ²⁴ Ava gire tana ba di vatakodo ra tutana ta kana lavur papalum ma vakir ta ra nurnur uka. ²⁵ Ma damana bula Raab, ra igoro na vavina, pa di ga vatakodoa bar ta kana papalum laka, tago i ga vango ra umana kilao, ma i ga tul vue mule diat ta ra enana nga? ²⁶ Tago da ra paka i dat i mat ika ona dir ki varbaiai ma ra tulungea i dat, damana bula ra nurnur i mat ika, ona dir ki varbaiai ma ra umana papalum.

3

A karamea i dat

¹ A tara na turagu, koko mangoro ta vavat diat a tena vartovo tago ava nunure a varkurai na mamat pire dat. ² Tago mangoro na magit dat par da rara tana. Ba tikai pa i tutukai tai ta tinata, nam ra tutana i ko vurakit ma na kure valar pa bula ra pakana parika. ³ Ba da valonge ra al vakai ta ra ngie i ra umana os upi diat a torom ta dat, da valilie bula ra paka i diat me. ⁴ Avat a gire bula ra umana parau, a dovotina dia ngala, ma ra umana dekdek na vuvu dia gogone diat, di valilie diat ika ma ra vo tatatabai i ikilik tuna, upi diat a vana da ra mamainga kai ra tena tinai. ⁵ Damana bula ra karamea i dat a ikilik na pakana, ma i vavagia pa mule ma ra lavur ngala na magit. Avat a gire, di vautunge a ngala na lokor ma ra ikilik na iap! ⁶ Ma ra karamea i dat i da ra iap; a karamea i dat ia ra magit ta ra pakapaka i dat i buka ma ra mangamangana i gegagege, ma i vadur ra kidoloina paka i dat, i vautunge ra magit par i laun, ma di vautunge value ma ra geena.* ⁷ Tago dia vamaram ra maukua i ra lavur mangamangana leing, ma ra lavur mangamangana beo dia purpururung, ma ra lavur magit dia kakao ra pia, ma ra lavur magit dia tur ara na ta; a maukua i ra tarai i ga vamaram diat. ⁸ Ma ra karamea i dat pa ta tutana na vamaram valar pa ia; a kaina magit i tenten, i buka ma ra taring na matmat. ⁹ Da pite pa ra

* **3:6:** Geena ia ra ngala na tavul a puputa maravai Ierusalem, ma ra iap i ga ioaio vatikai tana. A tarai Iudaia dia ga valarue ra ruarua na tulungen me.

Luluai, Tama, me, ma da tata vabilak ra tarai me, nina di ga vaki diat da ra malalar i God; ¹⁰ a tinata na varvadoan ma ra tinata na varvabilak i arikai ta ra kopono ngia. A lavur magit damana pa dia to pa ta magit, a tara na turagu. ¹¹ A tava tuna ma ra tava i mapak dir a ninim rikai dave ta ra kopono matana tava? ¹² A tara na turagu, a vuai na oliva na vana rikai dave ta ra davai na lovo, ma ra davai na vain na vuai vaarike davatane ra lovo? Damana bula pa ta tava tuna na ninim rikai ta ra ta.

A kabinana marama liu

¹³ To ia ta vavat i kabinana ma i minana bula? Boina na ve tar kana bo na mangamangana ta kana lavur papalum ma ra madu na maukua i ra kabinana. ¹⁴ Ma ona ra mapak na varpin ma ra varngangar i tur ta ra bala i vavat, koko avat a pite pa avat mulai, ma koko ava vaongo bat ra dovoteina. ¹⁵ Nam ra kabinana pa i vana ba marama, a kabinana ka mamati ra pia, a kabinana kai ra tarai ma kai ra lavur tabaran. ¹⁶ Tago nam ra gunan a varpin ma ra varngangar i tur tana, a lavur magit i purpuruan i tavua tana ma ra lavur dur na mangamangana bula. ¹⁷ Ma nam ra kabinana i vana ba marama, i gomgom lua ma i maram, ma i vovovon, i valongore ra nilul, i buka ma ra varmari ma ra lavur bo na vuaina, ma pa ta varpilak tana, ma pa ta vaongo. ¹⁸ Ma ra vuai ra mangamangana takodo da oe ma ra malmal ta diat dia pait ra malmal.

A kini na varmaliurai ma ra rakarakan a gunagunan

¹ Mamave nam ra lavour vinarubu ma ra lavour varngangar pire vavat? A vuna kavava lavour kaina mamainga dia varvarubu ta ra pakapaka i vavat. ² Ava mamainga, ma pa ava vavatur vakai; ava vardodoko ma ava varngu, ma pa ava alube pa ia; ava varubu ma ava varngangar; pa ava vavatur vakai, tago pa ava lulul. ³ Ava lulul ma pa ava vavatur vakai, tago ava lul varara upi avat a voile mule ta kavava lavour kaina mamainga. ⁴ Avat a umana tena nipo, pa ava nunure laka ba diat dia bartalaina ma ra rakarakan a gunagunan, dia ebar ma God? Ma diat par dia mainge upi diat a bartalaina ma ra rakarakan a gunagunan, dia papait na ebar ma God. ⁵ Dave, ava nuk ia ba ra Buk Tabu i tata vakuku bar? Dave, a tulungen, nina God i ga vaki tar ia ta dat, i kaina upi ra varngu? ⁶ Ma i tul tar ra varmari i manga ngala. Kari a Buk Tabu i biti dari: God i onge bat nina i malamala luluai, ma i mari nam i vovovon ra balana. ⁷ Io, avat a toratorom tai God; ma avat a onge bat Satan, ma na lop kan avat. ⁸ Avat a kakari pire God, ma God na kakari tadar avat. Avat a gi ra lima i vavat, a umana tena varpiam, avat a vagomgom ra bala i vavat, avat ba i ivut ra nuknuk i vavat. ⁹ Da vakadik avat, na tabun ra bala i vavat, ma avat a tangtangi; da pukue kavava ninongan upi ra nitabun, ma kavava gugu upi ra tanguvian. ¹⁰ Avat a vaikilik mule avat ta ra mata i ra Luluai, ma na vangala avat.

A vartigal ure ra varkurai vargil

¹¹ Koko avat a varurai vargil, a tara na turagu. Nina i ure tika na tura i dat, ba nina i kure vakaina turana, i ure ra tinata na varkurai, ma i kure; ma ba u kure ra tinata na varkurai, vakir u pait ot pa ia, u kure ke. ¹² Ma a kopono ko i vuna ta ra tinata na varkurai ma ia bula i varvarkurai, nina i valalalaun ma i vakaina valar pa ia; ma to ia vang u, upi u kure talaim?

A vartigal ure ra tinata na vavagia

¹³ Io, avat ava biti, ieri ba ningene avet a vana ta nam ra pia na pal ma avet a ki tana a kopono kilala, ma avet a kukul, ma avet a piapie ra mani tana; ¹⁴ ma pa ava nunure ba ava bar na tadav avat ningene. Kavava nilaun i varogop ma ra ava? Tago avat, a vuual avat, nina i vana rikai papa ma i panie lulut mulai. ¹⁵ I topa avat upi avat a biti: Ba ra Luluai i mainge, avet a laun ma avet a pait go ba nam. ¹⁶ Ma go ava vavagia pa mule avat ma kavava tinata na vavagia varpa; a lavur langlang dari i kaina. ¹⁷ Nina i matoto upi na pait ra boina, ma pa i pait ia, i varogop ra varpiam pirana.

5

A dekdek na tinata pire diat dia uviana

¹ Io, avat a umana uviana, avat a tangtangi ma avat a kukula ta ra lavur kinadik dia vana taun boko avat. ² Kavava tabarikik i tar maroto, ma ra nat na vui i tar en kavava lavur mal. ³ Kavava goled ma kavava silva i tar kubur; ma ra kubur ta dir na varvai vadovot vakaina avat, ma na en vue ra kanomong i vavat da ra iap. Ava ga vung varurue kavava ngatngat na tabarikik ure

ra umana mutuaina bung. ⁴ Gire, a vapuak ava ga muie ma ava long ia ta diat a umana tena ongor, dia ga doko ra magit ta kavava umana uma, i kukukula; ma ra kunukula kadiat dia ga dodoko i ga ruk ta ra ura talinga i ra Luluai kai ra lavur Kor. ⁵ Ava ga gugu pa ta ra magit ra pia, ma ava ga lukalukara; ava ga tabar vatubu ra bala i vavat ta ra bung na nidodoko. ⁶ Ava ga kure vabilak ra tena takodo ma ava ga doka; pa i onge bat avat.

A kini vovovon ma ra niaring

⁷ Kari avat a ki vovovon, a tara na turagu, upi ra pinot kai ra Luluai. Gire, ra tena malmal uma i ungung ra ngatngat na vuai ra pia, ma i ki vovovon tana upi ra bata i lua ma ra bata i mur na bura tana. ⁸ Damana avat bula, avat a vapadikat ra bala i vavat; tago ra pinot kai ra Luluai i tar maravai. ⁹ Koko avat a tata mukumuk vargil, a tara na turagu, upi koko da kure avat; gire ra tena varkurai i tur ta ra mata i ra matakilalat. ¹⁰ Avat a nuk pa ra umana propet di ga tata ma ra iang i ra Luluai, a tara na turagu, diat kavava valavalar ure ra kinadik ma ure ra kini vovovon. ¹¹ Gire, da vatang diat dia ga tur padikat, ba dia ti doan; ava ga valongore ure ra kini vamadudur kai Iob, ma ava ga gire ra mutuai ra Luluai, tago ra Luluai a tena varmari tuna.

¹² Ma go ra magit avat a nuk value pa ia, a tara na turagu: Koko avat a vavalima, koko avat a vatang ra bala na bakut tana, ba ra rakarakan a gunagunan, ba ta enana varvalima; boina ba kavava maia na maia, ma kavava pata na pata; upi koko da kure avat. ¹³ Ba tikai ta vavat i

kairane ra kinadik, boina ba na araring. Ba tikai i gugu, boina ba na pite varpa ma ra kakailai. ¹⁴ Ba tikai ta vavat i mait, na vartuluai upi diat a umana patuana kai ra ekelesia, upi diat a araring ure, ma upi diat a tap ia ma ra dangi ta ra iang i ra Luluai. ¹⁵ Ma ra niaring na nurnur na valaun nam i mait, ma ra Luluai na vatut pa ia mulai; ma ba i ga varpiam, da nur vue ke tana. ¹⁶ Avat a tata kapa vargil ta vavat ure kavava varpiam, ma avat a araring vargil ure avat, ma da valagar pa avat. A niaring kai ra tena takodo na pait valar pa mangoro na magit ta kana niongor. ¹⁷ Elias, tika na tutana da dat, ma i ga lulul upi koko na bata; ma pa i ga bata ta ra gunagunan a utul a kilala ma laptikai na gai. ¹⁸ Ma i ga lulul mulai, ma ra bakut i ga tul tar ra bata, ma ra pia i ga vuai.

¹⁹ A tara na turagu, ba tikai ta vavat i vana rara kan ra dovochina, ma tikai i ben pukue mule; ²⁰ iau ve avat, nina i ben pukue tika na tena varpiam kan ra nirara ta kana mangamangana, i valaun tika na tulungen kan ra minat, ma i tuba ra pepeal varpiam.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS, London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R. Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db